

Wrocław, 1 XII 2020 r

Prof. dr hab. Tadeusz Kuczyński

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja

rozprawy habilitacyjnej oraz pozostałego dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym dr Jolanty Pacian

I. Niniejszą recenzję przedkładam w wykonaniu uchwały Rady Doskonałości Naukowej z dnia 28 lutego 2020 r. powołującej mnie w skład komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Jolancie Pacian.

Wniosek Pani dr Jolanty Pacian o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne nosi datę 9 października 2019 r.

Zgodnie z art. 179 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (w brzmieniu obowiązującym w dacie złożenia wniosku), postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego i tytułu profesora wszczęte po dniu 30 września 2019 r. prowadzi się na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. –Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, z tym że w postępowaniach wszczętych do dnia 31 grudnia 2020 r. do osiągnięć, o których mowa w art.186 ust.1 pkt 3 lit. a i art.219 ust.1pkt 2 lit. b tej ustawy, zalicza się także:

- 1) artykuły naukowe opublikowane: a) w czasopismach naukowych lub recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, ujętych w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b tej ustawy, przed dniem ogłoszenia tego wykazu, b) przed dniem 1 stycznia 2019 r. w czasopismach naukowych, które były ujęte w części A albo C wykazu czasopism naukowych ustalonego na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 44 ust.2

ustawy uchylanej w art.169 pkt4 i ogłoszonego komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 stycznia 2017 r., albo były ujęte w części B tego wykazu, przy czym artykułom naukowym w nich opublikowanym przyznanych było co najmniej 10 punktów;

2) monografie naukowe wydane przez:

- a) wydawnictwo ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art.267 ust.2 pkt 2 lit. a tej ustawy, przed dniem ogłoszenia tego wykazu,
- b) jednostkę organizacyjną podmiotu, którego wydawnictwo jest ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust.2 pkt 2 lit. a tej ustawy.

Zgodnie z art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r., poz. 85) stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

1) posiada stopień doktora;

2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub

b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

3. Obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych.

Jako główne osiągnięcie naukowe Habilitantki, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, wskazana została monografia pt. *Administracyjnoprawny status zawodów pielęgniarki i położnej w świetle obowiązującego prawa*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, ss. 322.

II. Ocena rozprawy habilitacyjnej

1. Wybór tematu i konstrukcja pracy

Podjęcie na poziomie habilitacyjnym tematyki związanej z opisem (analizą) statusu konkretnej grupy zawodowej (np. pielęgniarek i położnych, pracowników ochrony, leśników, kolejarzy, i in.) należy uznać za przedsięwzięcie obarczone znacznym ryzykiem. Związane jest ono z specyfiką tego rodzaju tematów, które narzucając komentarzowy, sprawozdawczy (opisowy) sposób prowadzenia wywodu, niespecjalnie pozwalają na tworzenie pewnych abstraktów i konstrukcji teoretycznych o uogólniającym charakterze oraz rozpatrywanie istniejących między nimi związków i relacji systemowych. W recenzowanej pracy widać to zresztą w pewnych dylematach związanych ze sformulowaniem przez Autorkę jednoznacznej tezy badawczej. Być może dlatego tematy takie nie są zbyt często przedmiotem rozważań stanowiących podstawę ubiegania się o awans naukowy. Można zatem powiedzieć, że mimo iż wybór dokonany przez Habilitantkę istotnie dotyczy problematyki stosunkowo słabo zbadanej i zanalizowanej na poziomie szczegółowym w nauce prawa (co nie znaczy, że niezbadanej wcale, w tym na poziomie szczegółowym, a zwłaszcza na poziomie ogólnym), to taki sam wniosek zapewne dotyczyłby wyboru tematu odnoszącego się do statusu zawodowego jakiegokolwiek innej profesji. Nie wchodząc w tym miejscu w detale, powyższe uwagi można w ogólności odnieść do pracy Autorki dotyczącej statusu zawodów pielęgniarki i położnej, w której - rozważaniom o ładunku poznawczym, teoretycznym – towarzyszą partie mające zdecydowanie opisowy, sprawozdawczy charakter. Po wstępie, Autorka opisuje charakter zawodów pielęgniarki i położnej (rozdział I), status członków samorządu

zawodowego pielęgniarek i położnych (rozdział II), administracyjnoprawną kontrolę nad samorządem zawodowym pielęgniarek i położnych (rozdział III), publicznoprawne desygnaty określające wymagania dotyczące pielęgniarek i położnych (rozdział IV), instytucje administracyjnoprawne definiujące status zawodów pielęgniarki i położnej (rozdział V), elementy administracyjnoprawne jako wyznaczniki statusu zawodów pielęgniarki i położnej (rozdział VI), podstawowe problemy w zakresie dotyczącym odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych. Istota odpowiedzialności zawodowej w analizowanej płaszczyźnie odniesienia (rozdział VII), przewinienie zawodowe, ze szczególnym uwzględnieniem zasady postępowania z należytą starannością (rozdział VIII), przebieg postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych w kontekście regulacji dotyczących funkcjonowania samorządu zawodowego (rozdział IX). Pracę zamyka zakończenie. W związku z przyjętym planem nasuwa się kilka uwag. Po pierwsze, ze sposobu ujęcia kolejności tematyki widać, że Habilitantce nie do końca udało się sprostać regule porządkującej rozważania tak, by płynnie przejść od wiadomości ogólnych charakteryzujących kwestie terminologiczne i pojęciowe dotyczące analizowanego zawodu do kwestii szczegółowych dotyczących jego poszczególnych składników. Po drugie, w planie pracy i w prowadzonych rozważaniach widać pewien dylemat, przed jakim stanęła Autorka, która, jak się wydaje, nie mogła się do końca zdecydować w kwestii koncepcji pracy, mianowicie, na ile rozważania mają dotyczyć statusu zawodowego pielęgniarek i położnych traktowanego ściśle (np. analiza administracyjnoprawnych kwestii dotyczących: powstania i ustania prawa wykonywania zawodu oraz administracyjnoprawnych kwestii związanych z samym wykonywaniem zawodu: uprawnień, obowiązków, odpowiedzialności, i in.), a na ile statusu korporacyjnego (związanego z udziałem pielęgniarek i położnych w organach samorządu zawodowego, kompetencjami samorządu wobec tych zawodów, zwłaszcza stosowaniem odpowiedzialności zawodowej) i procesowego (związanego z przebiegiem postępowań przed samorządem) oraz statusu i roli samego samorządu zawodowego. Oczywiście Autorka o sprawach tych pisze, jednak stosowne rozważania nie zawsze są zamieszczone w spójnych i uporządkowanych blokach tematycznych, lecz porozrzucane w różnych częściach pracy. Po trzecie, w pracy brakuje rozdziału poświęconego

zewidencjonowaniu, zanalizowaniu i uporządkowaniu złożonej materii źródeł prawa regulującego status zawodowy opisywanej grupy.

2. Metodologia i warsztat pracy

Autorka przyznaje, że zastosowaną przez nią metodą jest metoda dogmatyczna polegająca na badaniu przepisów odnoszących się do administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarki i położnej, która nie została ograniczona wyłącznie do materiału normatywnego, lecz jej przedmiotem uczyniono także orzecznictwo sądowe. Jest to stwierdzenie nieco na wyrost, albowiem lektura pracy pozostawia uczucie pewnego niedosytu związanego z niedowartościowaniem w rozważaniach metody dogmatycznej, opartej - jak przyjmuje się w teorii prawa - na logiczno-językowej analizie tekstów prawnych, w analizowanej sytuacji, ustaw z zakresu prawa medycznego (np. opis i systematyzacja norm prawnych, wykładnia prawa, ustalanie i definiowanie pojęć, ustalanie relacji i związków systemowych norm). Powstaje także pytanie, czy - wbrew temu, co zakłada Autorka - orzecznictwo sądowe może być przedmiotem zastosowania metody dogmatycznej ograniczonej, jak się powszechnie przyjmuje, do prawa pozytywnego.

W pracy w zasadzie nie wykorzystywano metody prawnooporównawczej, jednak należy skonstatować, że Autorka wzbogaca rozważania poprzez wskazywanie procedur administracyjnych w Czechach, na Słowacji i Litwie. Ze względu na przyjętą przez siebie metodę rozważań, ujęcie takie należy uznać w ogólności za wystarczające.

W aspekcie warsztatowym dysertacja nie budzi istotnych zastrzeżeń. Jest napisana na ogół dobrym językiem, chociaż dość drażniące mogą być niektóre przyzwyczajenia językowe Autorki polegające np. na nagminnym nadużywaniu zwrotu: „co więcej”. Zdarzają się jednak (choć niezbyt często) pewne błędy stylistyczne (np. „do tych pierwszych należą po pierwsze...”, s. 31, „rozszerzenie zakresu podmiotowego w zakresie...”, s. 38) oraz błędy w odmianie nazwisk niektórych autorów powoływanych w publikacji.

Nie budzi zastrzeżeń sposób sporządzenia przypisów, które mają charakter odsyłający, rzadziej merytoryczny (uzupełniający rozważania zawarte w pracy). Są one sporządzone na ogół w staranny i czytelny sposób.

3. Ocena merytoryczna pracy

W rozdziale I pt. *Charakter zawodów pielęgniarki i położnej* rozważania poświęcono charakterystyce wskazanego zawodu, jako zawodu wolnego, medycznego, zaufania publicznego, reglamentowanego. Wskazano także inne desygnaty określające specyfikę zawodów pielęgniarki i położnej, tworzące etos tej profesji. Za wartość dodaną zamieszczonych tu analiz należy uznać rozważania dotyczące odniesienia desygnatów określających takie ogólne pojęcia, jak zawód wolny, zaufania publicznego i zawód reglamentowany do ich szczególnego znaczenia wynikającego ze specyfiki pracy (zawodu) pielęgniarki i położnej.

W rozdziale II *Status członków samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych* przedstawiono specyfikę samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych (w tym w ujęciu historycznym), formy kształtowania statusu pielęgniarek i położnych przez ich samorząd zawodowy, zasady i wymogi etyki zawodowej pielęgniarek i położnych oraz podkreślono ochronę praw pacjenta w praktyce zawodowej analizowanych profesji. Przyznać należy, że Autorka zamieszcza tu najważniejsze kwestie wiążące się ze statusem członków samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych, jednak konieczna byłaby większa dyscyplina wywodu i inny sposób rozłożenia akcentów. Rozważania mają w znacznym stopniu opisowy charakter, w części dotyczącej samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych w ujęciu historycznym, wbrew brzmieniu tytułu, pisze się głównie o odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych. Należy podkreślić, że w części dotyczącej form kształtowania statusu pielęgniarek i położnych przez ich samorząd zawodowy zasadnie skoncentrowano się przede wszystkim na działaniach sądownictwa dyscyplinarnego, które - stosując odpowiedzialność zawodową – istotnie w największym stopniu wpływa na indywidualny status podmiotu (np. na prawo wykonywania zawodu), niemniej pojęcie statusu korporacyjnego ma znacznie szerszy zakres związany z prawami i interesami członków. Autorka sygnalizacyjnie w recenzowanym rozdziale o tym pisze, jednak szkoda, że takie kwestie związane z kształtowaniem statusu pielęgniarek i położnych przez ich samorząd zawodowy, jak reglamentacja działalności podmiotów, podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych, dbałość o etykę zawodową, czuwanie nad poziomem wykonywania zawodu, prawodawstwo wewnątrzsamorządowe,

reprezentowanie na zewnątrz interesów zawodowych członków, i in. nie są zamieszczone w uporządkowanych blokach tematycznych, lecz porozrzucane w różnych częściach pracy.

W rozdziale III Autorka podejmuje próbę zanalizowania administracyjnoprawnej kontroli nad samorządem zawodowym pielęgniarek i położnych. Omawia zasadność traktowania samorządu zawodowego jako organizacji społecznej, administracyjnoprawne konsekwencje zaliczenia samorządów zawodowych do podmiotów regulujących administracyjnoprawny status pielęgniarek i położnych, odpowiedzialność administracyjną samorządu zawodowego za nieprawidłowe wykonanie powierzonych zadań oraz nadzór na legislacją samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych. Autorka pisze, że administracyjna kontrola nad samorządem definiuje odpowiedzialność administracyjną samorządu, który poprzez ferowanie prawa wykonywania zawodu potwierdza swoją kontrolną funkcję nad tymi zawodami. Podnosi, że zaliczenie samorządów zawodowych do organizacji społecznych wymusza sprawowanie przez nie władztwa administracyjnego, co kreuje prymat prawa publicznego nad prawem wewnętrznym. Zamieszczenie takiego rozdziału w pracy dotyczącej administracyjnoprawnego statusu zawodowego pielęgniarek i położnych jest uzasadnione, jednak podnieść należy dwie kwestie. Po pierwsze, tytuł rozdziału, mianowicie „Administracyjnoprawna kontrola nad samorządem zawodowym pielęgniarek i położnych” sugeruje, że przedmiotem analiz będą regulacje ustawowe określające, który z dwóch modeli nadzoru nad samorządem zawodowym przyjęto wobec samorządu pielęgniarek i położnych. Czy model dominujący w polskim ustawodawstwie zakładający słabsze wyposażenie organu nadzorującego w typowe środki nadzorcze ograniczające samodzielność i niezależność samorządu zawodowego w zakresie wykonywanych zadań publicznych (organ nadzorujący w ramach działań korygujących, może inicjować kontrolę sądową dotyczącą badania zgodności działalności z prawem), czy też model nadzoru silniejszego przewidujący m. in. uprawnienie organu nadzorującego do zatwierdzania uchwał podejmowanych przez organ samorządu zawodowego w związku z wykonywaniem zadań publicznych (organ nadzorujący bada działalność samorządu pod kątem zgodności z prawem oraz z przesłanką interesu publicznego). Tymczasem wywody są poświęcone sprawowaniu przez organy samorządu jako organizacji społecznej władztwa wewnątrzorganizacyjnego polegającego na uprawnieniu związku do stosowania przymusu przy realizacji własnych aktów, i to w

kontekście ochrony interesu publicznego wynikającej ze stosowania odpowiedzialności zawodowej jako sfery administracyjnej. Nie kwestionując zasadniczych tez związanych z tym wątkiem wywodów należałoby jednak zastanowić się nad nadaniem tej części rozważań bardziej adekwatnego tytułu. Po drugie, Autorka rozważa np., czy samorząd zawodowy jest organizacją społeczną, podczas gdy w literaturze i orzecznictwie w miarę zgodnie przyjmuje się, że pojęcie "organizacji społecznej" według art. 31 § 1 k.p.a. należy interpretować szeroko. Podnosi się, że w przepisie tym chodzi o każdy przejaw zorganizowanej działalności określonej grupy społecznej, w tym także grupy zawodowej, działającej w formie samorządu reprezentującego interesy jego członków. Za zbędny w sensie poznawczym należy również uznać wywód o uprawnieniach uczestnika postępowania na prawach strony. W świetle postępujących ustaleń doktryny i orzecznictwa trudno również uznać obecnie za miarodajny wygłoszony prawie pół wieku temu, na gruncie obowiązującego wówczas ustawodawstwa, pogląd T. Zielińskiego zaliczający wymierzanie pracownikom kar dyscyplinarnych do sfery prawa administracyjnego.

W rozdziale IV pt. *Publicznoprawne desygnaty określające wymagania dotyczące pielęgniarek i położnych* Autorka koncentruje się na kwalifikacjach zawodowych oraz uprawnieniach i obowiązkach tej grupy zawodowej. Rozważa ponadto prawne formy wykonywania zawodu pielęgniarki i położnej i podstawowe wymagania w zakresie reglamentowanej działalności gospodarczej pielęgniarki i położnej. Mimo że rozważania mają w znacznej mierze sprawozdawczy charakter, to trzeba przyznać, że Autorka przytacza i analizuje najważniejsze, kluczowe instytucje odnoszące się do podejmowanych zagadnień. W wątku poświęconym kwalifikacjom zawodowym pielęgniarki i położnej brakuje próby ustalenia znaczenia kwestii pojęciowych, mianowicie „kwalifikacji” oraz „kompetencji zawodowych”. Pierwszemu terminowi nadaje się wymiar formalny, a drugiemu, indywidualny. Za dyskusyjny należy uznać pogląd zaliczający cywilnoprawną kategorię „zdolności do czynności prawnych” do publicznoprawnych desygnatów określających wymagania dotyczące pielęgniarek i położnych. Przepis mówiący o wymogu posiadania przez pielęgniarkę lub położną zdolności do czynności prawnych opiera się na konstrukcji tzw. odesłania systemowego istniejącego w sytuacji, gdy przepisy prawa administracyjnego posługują się terminami szczegółowych dyscyplin, nie nadając im jednak swoistej, odmiennej

od ustalonej, treści. W takim wypadku zwrotom tym należy nadawać intuicję znaczeniową przyjmowaną w języku prawnym odpowiednich dyscyplin, w tym przypadku, w prawie cywilnym. Oznacza to, że jest to kategoria prawa cywilnego, tyle że odniesiona do sfery publicznoprawnej.

W rozdziale V *Instytucje administracyjnoprawne definiujące status zawodów pielęgniarstwa i położnej* przedstawiono charakter rozstrzygnięć dotyczących osób wykonujących rzeczony zawody, omówiono stosunek administracyjny w sprawach pielęgniarstwa i położnej, sankcję administracyjną jako konsekwencję odpowiedzialności zawodowej, a także naruszenia materialnego prawa administracyjnego i charakteru postępowań w tym zakresie. Autorka na ogół trafnie uważa, że instytucje administracyjnoprawne definiujące status zawodów pielęgniarstwa i położnej są określane przez cechy administracyjnoprawne odpowiedzialności zawodowej, przez uchwały organów samorządu zawodowego podejmowane w sprawach wykonywania zawodu, przy czym przyjmuje, że uchwały te są decyzjami administracyjnymi. W rezultacie przyjmuje, że uchwały takie podlegają weryfikacji i wzruszalności oraz sankcji administracyjnej. Istotnie, do uchwał w sprawach wykonywania zawodu stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące decyzji administracyjnych, zatem uchwała o przyznaniu jak i o odmowie stwierdzenia tego prawa musi spełniać takie same wymogi jakie przewidziane zostały dla decyzji administracyjnej. Jednak chyba nie ma wątpliwości, iż z woli ustawodawcy uchwała aktem takim (decyzją) nie jest. Jest ona bowiem aktem z zakresu administracji publicznej dotyczącym uprawnienia wynikającego z przepisów prawa - art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Spełnia kryteria przewidziane dla tego rodzaju aktywności organów gdyż nie jest ani decyzją administracyjną, ani postanowieniem, ma charakter zewnętrzny i indywidualny, a nadto pochodzi od uprawnionego organu administracji publicznej, czerpiącego swoje umocowanie z przepisów prawa i nie ma charakteru cywilnoprawnego oraz dotyczy sfery uprawnień konkretnego podmiotu, które także wynikają z przepisów prawa. By wykazać, że przedmiotowe uchwały są określane przez cechy administracyjnoprawne nie było konieczne przyjmowanie, że są one decyzjami administracyjnymi. Uchwały te rozstrzygają władczo o prawach podmiotu, a jednocześnie na mocy przepisu szczególnego stosuje się do nich te przepisy kodeksu postępowania

administracyjnego, które odnoszą się do decyzji administracyjnych, przy czym samo postępowanie nie toczy się w ramach procedury określonej w k.p.a. Za interesujące należy uznać rozważania dotyczące sankcji administracyjnoprawnej jako konsekwencji odpowiedzialności zawodowej. Autorka przyjmuje, że sankcje dyscyplinarne (oraz zawodowe) mają w ogólności publicznoprawne cechy władztwa dyscyplinarnego. Z poglądem, że sankcje dyscyplinarne mają w ogólności publicznoprawne cechy władztwa dyscyplinarnego trudno się nie zgodzić, podobnie jak i z wyliczeniem spełnianych przez nią funkcji. Należy jednak mieć na uwadze, że kategoria odpowiedzialności dyscyplinarnej nie ma jednolitego charakteru prawnego, który powinien być odniesiony do konkretnego kręgu podmiotowego. Przykładowo, odpowiedzialność dyscyplinarna pracowników służby publicznej dotyczy instytucji kompleksowej, międzygałęziowej mieszczącej się w obszarze regulacji zarówno prawa publicznego, w szczególności – administracyjnego (gdyż służy ochronie zagrożonego lub naruszonego interesu publicznego odniesionego do kategorii służby), a także prawa pracy (gdyż służy również ochronie interesu indywidualnego w postaci prawa do pracy osób pozostających w stosunkach zatrudnienia, odniesionego do kategorii pracodawcy).

W rozdziale VI omawia się elementy administracyjnoprawne jako wyznaczniki statusu zawodów pielęgniarstwa i położnej. Celem tych rozważań jest odniesienie się do postępowania przed komisją jako, jak mówi Autorka, *quasi* administracyjnym organem kolegialnym w sprawie niezdolności do pracy pielęgniarstwa i położnych, czynności postępowania o charakterze organizacyjnym w sprawie indywidualnej, orzekania przez rzecznika odpowiedzialności zawodowej oraz sąd pielęgniarstwa i położnych w sprawie indywidualnej, skargi do sądu administracyjnego oraz alternatywnego rozpatrywania sporów w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej. Rozważania mają w znacznej mierze sprawozdawczy charakter polegający na opisie spraw ustrojowych związanych z funkcjonowaniem organu rozstrzygającego i czynności procesowych oraz innych działań podejmowanych przez strony postępowania. Taki też charakter należy przypisać partiom zawierającym opis trybu wnoszenia skargi do sądu administracyjnego, w tym skargi na bezczynność. Za interesujący i inspirujący należy natomiast uznać wniosek Autorki, wraz z uzasadnieniem, by do postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej wprowadzić alternatywne

metody załatwiania sporów (ze szczególnym uwzględnieniem mediacji) oraz zastosować doń zasady ogólne wyrażone w art. 7-11 k.p.a. Wprawdzie można przyjąć, że zwłaszcza takie zasady, jak zasada prawdy obiektywnej, czy zasada wysłuchania stron są immanentnie wpisane w strukturę postępowania w sprawie odpowiedzialności dyscyplinarnej lub zawodowej, to jednak uwzględnienie postulatu Autorki prowadzące do wyraźnego zaakcentowania, czy podkreślenia rangi tych reguł w procesie miałyby walor poznawczy i informacyjny.

W rozdziale VII - Podstawowe problemy w zakresie dotyczącym odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych. Istota odpowiedzialności zawodowej w analizowanej płaszczyźnie odniesienia, Autorka omawia kwestię odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych w świetle prawa i poglądów doktryny i orzecznictwa sądów i trybunałów. Definiuje ponadto podstawowe standardy odpowiedzialności zawodowej. Abstrahując od niezbyt fortunnie sformułowanego tytułu stwierdzić należy, że zaletą rozważań przedstawionych w tej części pracy jest syntetyczne wskazanie doktrynalnych i orzeczniczych poglądów w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych, kształtowanie się przepisów prawa w kwestii dopuszczalności drogi sądowej w sprawach kontroli orzecznictwa dyscyplinarnego, a jej pewną wadą, ponowne poruszanie problematyki stanowiącej materię rozważań we wcześniejszych rozdziałach (np. w sprawie kwalifikacji odpowiedzialności zawodowej jako sankcji administracyjnej). Odpowiedzialność zawodowa ma charakter uniwersalny, gdyż dotyczy wszystkich pielęgniarek i położnych wykonujących zawód, w tym również zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Jednak w analizie charakteru prawnego tej odpowiedzialności poszczególne dyscypliny (zwłaszcza prawo administracyjne i prawo pracy) posługują się odmiennymi metodologiami, inną aparaturą pojęciową i co najważniejsze, rozważają to samo zjawisko, ale najczęściej tylko z perspektywy objętej paradygmatem reprezentowanej przez siebie dyscypliny naukowej. Tymczasem w przypadku podmiotów mających status pracowniczy rozważana odpowiedzialność przyjmuje nie tylko postać odpowiedzialności publicznoprawnej (np. zwieszenie lub pozbawienie prawa wykonywania zawodu), lecz także postać odpowiedzialności pracowniczej (*sensu largo*) sprowadzającej się do obligatoryjnego zastosowania wobec pracownika sankcji (dolegliwości) polegającej na zmianie warunków

pracy na mniej korzystne lub zakończeniu bytu stosunku pracy z przyczyn leżących po stronie pracownika. Jest to druga strona zastosowania wobec pracownika tego rodzaju odpowiedzialności.

W rozdziale VIII - Przewinienie zawodowe, ze szczególnym uwzględnieniem zasady postępowania z należytą starannością odniesiono się do przewinienia zawodowego w ujęciu administracyjnoprawnym, na podstawie kodeksu pracy, kodeksu karnego oraz według reguł odpowiedzialności cywilnej. Autorka słusznie zwraca uwagę na wielość możliwych rodzajów odpowiedzialności, którym może podlegać pielęgniarka lub położna z tytułu przewinienia zawodowego. Trudno zgodzić się jednak z opinią, że pielęgniarka lub położna zatrudniona na podstawie umowy o pracę za przewinienie zawodowe może podlegać odpowiedzialności porządkowej na podstawie art. 108 i n. kodeksu pracy. Kodeksowa odpowiedzialność porządkowa służy wyłącznie sankcjonowaniu naruszeń powinności o charakterze porządkowym (uchybiecie obowiązkowi stosowania się do reguł czasu pracy, organizacji pracy i porządku w procesie pracy), natomiast odpowiedzialność zawodowa stoi wyłącznie na straży reguł wykonywania określonego zawodu (reguł sztuki zawodowej). Oznacza to, że wspomniane kary są wymierzone za naruszenie dwóch zupełnie odmiennych rodzajów obowiązków (odpowiednio: obowiązków porządkowych i reguł sztuki zawodowej), aktualizujących się w ramach kategoryalnie nieprzystających płaszczyzn. W konsekwencji za naruszenie obowiązku sumienności i staranności zawodowej nie mogą być stosowane kodeksowe kary porządkowe, i na odwrót, uchybiecie kodeksowym obowiązkom porządku pracy (np. spóźnienie się do pracy, opuszczenie pracy bez usprawiedliwienia, palenie tytoniu w miejscu niedozwolonym, itp.) nie podlega odpowiedzialności zawodowej.

W rozdziale IX - Przebieg postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych w kontekście regulacji dotyczących funkcjonowania samorządu zawodowego Autorka szczegółowo omawia problematykę czynności sprawdzających, postępowania wyjaśniającego, postępowania przed sądem pielęgniarek i położnych obu instancji, postępowanie wykonawcze, nadzwyczajne środki orzekania oraz prawo do sądu w sprawach dyscyplinarnych. Na s. 310-312 Autorka formułuje zaskakujące twierdzenie, że w obecnym stanie prawnym, na gruncie obowiązującego porządku prawnego brak wyraźnego przepisu prawnego, który przewidywałby dopuszczalność drogi sądowej w sprawach

dyscyplinarnych. Otóż, już od lat, praktycznie od każdego ostatecznego w toku instancji orzeczenia dyscyplinarnego przysługuje stronom ustawowo zagwarantowana droga sądowa (w zależności od przyjętych rozwiązań, przed sądem powszechnym, sądem administracyjnym lub Sądem Najwyższym), a przypadek, gdy w konkretnej ustawie regulującej odpowiedzialność dyscyplinarną takiej możliwości nie przewidziano, powinien być, zdaniem Sądu Najwyższego, potraktowany jako stan niezgodny z Konstytucją.

W zakończeniu, na podstawie poczynionych wcześniej ustaleń sformułowano i uwypuklono wnioski *de lege ferenda* dotyczące tak kwestii ogólnych, jak i szczegółowych. Nawet jeżeli nie wszystkie z nich mogą spotkać się z aprobatą, to należy przyznać, że każdy z nich został należycie sformułowany i uzasadniony.

Podsumowując tę część rozważań stwierdzić należy, że rozprawa habilitacyjna Pani dr Jolanty Pacian jest jakościowo nierówna, co wynika przedstawionych w recenzji uwag i zastrzeżeń. Obok partii opisowych, praca zawiera również rozważania znamienne ładunkiem nowości i kreatywności, nie podnoszone dotąd lub słabo podnoszone w literaturze. Autorka przedstawia w nich w nich na poziomie teoretycznym i analizuje rolę samorządu zawodowego jako podmiotu administracyjnego wykonującego powierzane mu funkcje publiczne (w tym związane z odpowiedzialnością zawodową), sankcje związane z nieprawidłowym wykonaniem zadań publicznych, podkreśla znaczenie samorządu zawodowego dla wykonywania i rangi zawodu pielęgniarki i położnej, prezentuje istotę odpowiedzialności zawodowej tych podmiotów związanej z przynależnością do samorządu zawodowego, wskazuje publicznoprawne desygnaty administracyjnoprawnego statusu analizowanego zawodu. Przeprowadzone przez nią rozważania doprowadziły do różnych ciekawych ustaleń, w efekcie których możliwe było sformułowanie wniosków *de lege ferenda* dotyczących, tak kwestii ogólnych, jak i szczegółowych, mogących stać się zacznym dyskusji naukowej. Ponadto uwagi recenzyjne mają w pewnej części charakter polemiczny, stanowiąc refleks poglądów naukowych na dany temat, reprezentowanych przez recenzenta, co oznacza, że możliwe do obrony są również inne opinie naukowe. Tym samym recenzowaną pracę (mimo podniesionych uwag) można uznać za przyczyniającą się do rozwoju reprezentowanej przez Habilitantkę dyscypliny nauki.

Ocena pozostałych publikacji naukowych

Jak podaje Habilitantka, jej dorobek naukowy obejmuje 60 publikacji naukowych dotyczących głównie obszaru prawa medycznego i prawa administracyjnego. Jest także redaktorem monografii naukowych. W ramach swojej działalności naukowej wyróżnia nurt dotyczący:

- administracyjnoprawnych zagadnień odnoszących się do bezpieczeństwa zdrowotnego,
- ochrony praw człowieka i pacjenta,
- ochrony życia i zdrowia w świetle obowiązujących przepisów prawa,
- aktualnych wyzwań w ochronie zdrowia w kontekście realizacji zadań publicznych,
- odpowiedzialności w ochronie zdrowia,
- ochrony własności intelektualnej i przemysłowej.

W dorobku wymienia również kilkanaście referatów wygłoszonych na konferencjach naukowych polskich i zagranicznych.

Wymienione w pierwszej części opracowania zostały opublikowane w ogólnopolskich i uczelnianych czasopismach prawniczych i medycznych oraz w monografiach zbiorowych wydawanych przez oficyny prawnicze i medyczne. Autorka niestety nie podaje, czy dane czasopismo jest punktowane, a jeśli tak to jaką liczbę punktów mu przyznano, w związku z czym ciężar sprawdzenia tej okoliczności spoczywa na recenzencie. Wynika z niego, że istotnie w wielu przypadkach są to publikacje zamieszczone w czasopismach punktowanych. Podnieść trzeba, że wskazane pozostałe opracowania zasadniczo należą do innego obszaru badawczego, aniżeli objęty materialem zawartą w rozprawie habilitacyjnej, co wskazuje na to, że zainteresowania naukowe Habilitantki nie mają monotematycznego charakteru. Należy uznać, że ze względu na kontekst czasowy, zainteresowania naukowe Habilitantki spełniają postulat aktualności i istotności, gdyż dr J. Pacian odnosiła się do ważkich z punktu widzenia teorii i praktyki spraw, a opracowania na ogół odpowiadają wymaganiom formalnym i merytorycznym stawianym takim utworom. Czynny udział w licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych wskazuje, że Habilitantka aktywnie uczestniczy w życiu naukowym, przy czym warto zaakcentować często specyficzny, a przy tym złożony charakter badanych zagadnień leżących na pograniczu prawa i medycyny. W wielu przypadkach

opracowania te zawierają interesujące ustalenia i twierdzenia, co pozwala uznać te pola badawcze za istotne w dorobku Habilitantki.

Analiza przedstawionych do oceny opracowań dr Jolanty Pacian pozwala uznać, że jej publikacje w zdecydowanej większości odnoszą się do aktualnych i istotnych problemów dotyczących bezpieczeństwa zdrowotnego, ochrony praw człowieka i pacjenta, ochrony życia i zdrowia w świetle obowiązujących przepisów prawa, aktualnych wyzwań w ochronie zdrowia w kontekście realizacji zadań publicznych, odpowiedzialności w ochronie zdrowia. Formułowane w nich opinie i wnioski mogą stanowić przyczynek do dalszych dyskusji dotyczących problemów z pogranicza prawa i medycyny, a przynajmniej niektóre z nich zasługują na wzięcie pod uwagę w działaniach ustawodawczych. Należy podkreślić, że dorobek ten jest zróżnicowany pod względem merytorycznym i formalnym.

Ocena działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej

Habilitantka prowadzi różne zajęcia dydaktyczne z różnych przedmiotów dla doktorantów i studentów w formie wykładów, ćwiczeń i seminariów, przede wszystkim w Uniwersytecie Medycznym. Prowadzi także różnego typu zajęcia dydaktyczne w innych szkołach wyższych. Na podkreślenie zasługuje fakt prowadzenia przez nią wykładów z prawa medycznego w programie Erasmus oraz pobyt na stażu naukowym w zakresie prawa medycznego w Republice Litewskiej. Ma ponadto na swoim koncie szereg wystąpień obejmujących tematykę prawa medycznego na konferencjach naukowo-szkoleniowych dla personelu medycznego.

Konkluzja

W konkluzji należy uznać, że dorobek naukowy Habilitantki, inny niż monografia habilitacyjna osiągnięty po uzyskaniu stopnia doktora jest znaczny, a Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w różnych instytucjach polskich i zagranicznych. Również rozprawa habilitacyjna Pani dr Jolanty Pacian, mimo przedstawionych uwag i zastrzeżeń, w ogólności spełnia wymagania określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r., poz. 85).

W związku z tym wnoszę o dopuszczenie Pani dr Jolanty Pacian do dalszych czynności w przewodzie habilitacyjnym.

g.
